

Kanatlı Sektöründe Atık Sorunu ve Çevresel Etkileri Çalıştayı Sonuç Raporu

1. Altlığın işlenmesinde kompostlama ve biyogaz üretimi özendirilmeli ve bu amaçla pilot uygulamalar yapılarak en uygun işleme sistemleri belirlenmelidir.

2. Geleneksel olarak kullanılan altlıkların yanında alternatif altlık materyallerine ihtiyaç vardır. Bu alanda sanayi tipi altlık üretimi teşvik edilmelidir.

3. Altlığın birkaç kez kullanımının üretici koşullarında uygulamalı araştırmalar ile yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

4. Ülkemizde bol miktarda bulunan zeolit ve asidik ponzanın altlık düzenleyici olarak kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.

5. Valilik ve Belediyeler öncülüğünde atık-altlık toplama merkezleri kurularak, buralara atık taşımanın entegre şirketler kanalıyla çevreyi kirlilemeyecek şekilde uygun araçlarla yapılması ve bu merkezlerde atıkların gübre veya yakıt olarak kullanılacak hale getirilmesi sağlanmalıdır.

6. Atık depolamada terk edilmiş maden ocakları öncelikle değerlendirilmelidir.

7. Atıkların çevreye zararsız hale getirilmesinde ana amaç ekonomik karlılık olmamalıdır.

8. Kanatlı dışkılarının sektörel hammadde ve gübre olarak değerlendirilmesinde KDV oranı % 18 den % 1'e düşürülmelidir.

9. Kanatlı dışkılarının elde edilen gübrelerin bitkisel üretimde kullanımına yönelik çiftçi eğitim programları düzenlenmelidir.

10. Koku probleminin önlenmesi için altlık yönetiminin iyi yapılması ve koku azaltıcı önlemler alınmalıdır.

11. Tavuk dışkılarının her türlü değerlendirilmesi aşamasında temel biyogüvenlik önlemleri sağlanmalı ve enfeksiyon riski dikkate alınmalıdır.

12. Dışkı ve altlıkların depolanmasında yüzeysel ve yeraltı sularının kirlenmesinin önlenmesi amacıyla gerekli tedbirler (sızdırmazlık, üstünün örtülmesi, çevresinin tel ile çevrilmesi vb.) alınmalı, atıkların toplandığı yerlerde vahşi hayvan, evcil hayvan, yetkisiz insan vs. giriş çıkışları sıkı bir şekilde kontrol altında tutulmalıdır.

13. Çevre Kanunu kapsamında kurulması zorunlu olan atık alım, ön arıtma, arıtma veya bertaraf tesislerini kurmayanlar ile kurup da çalıştırmayanlara 60.000 Türk Lirası idarî para cezası verilmektedir. Bu ceza pratikte uygulanamayacak kadar yüksektir, cezalar caydırıcı ancak uygulanabilir miktarlarda yeniden düzenlenmelidir.

14. İşletmelerde ölen hayvanlarla ilgili mevzuata uyum sıkı denetlenmelidir.

15. Çevre düzeni ve imar planlarında kanatlı işletmeleri kurulabilmesi için gerekli alanlar ayrılmalı, mevcut kümeslerin bulunduğu alanlara belirli bir mesafeye kadar yeni yerleşim yeri yapılmasına izin verilmemelidir.

16. Kanatlı üretim kapasitesi çok yüksek olan illerimizde üretimden kaynaklanan dışkı-atık-altlık problemlerinin çözümü konusu teşvik (kredi, destekleme) kapsamına alınmalıdır.

17. Tavuk dışkısının kurutulma, işlenme, taşıma, depolama, toprağa enjekte edilmesi gibi alanlarda kullanılan alet-makineler destek kapsamına alınmalı, organik gübre kullanımına ilave destek sağlanmalıdır.

18. Kuluçkahane ve kesimhanelerdeki tüm atıklar rendering yapılarak gübre veya diğer hayvanlar için zengin bir yem hammadde kaynağı olarak kullanılmamalıdır.

19. Kesimhanelerde atık yönetimi konusunda denetim etkinliği artırılmalıdır.

20. Kanatlı atıklarının bölgede oluşan diğer organik atıklarla birlikte işlenmesi ve işlem görmeyen dışkı-altlıkların doğrudan araziye uygulanabilirliği araştırılmalıdır. Araştırmalara destek sağlayan kuruluşlarca bu konunun öncelikli projeler kapsamında alınması, özel sektör temsilcilerinin de projelerde aktif olarak yer alması sağlanmalıdır.

21. Paydaşlar arası koordinasyon ve iletişim güçlendirilmelidir.

22. Entegre işletmelerle, sözleşmeli üretici atık bertarafında müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulmalıdır. Bu kapsamda entegre işletmeler tarafından, atığını uygun şekilde bertaraf etmeyen sözleşmeli üreticiye yeni civciv verilmemelidir.

23. Kanatlı dışkılarının gazlaştırma yöntemi ile işlenmesi sonucu ortaya çıkan son ürün (biochar); gübre katkı maddesi, toprak düzenleyici ve yakıt olarak değerlendirilmelidir.

24. Konu ile ilgili yapılacak mevzuat çalışmalarında, ruhsat başvurusunda bulunan işletme sahibi tarafından işletmeden atığın ne şekilde bertaraf edileceği belirtilmelidir. Mevcut kurulu işletmelere de bu yasal çerçeveye uyması noktasında makul bir geçiş süreci verilmelidir.